

Diccionari de criteris terminològics

Introducció

1. Què és?

El *Diccionari de criteris terminològics* recull, amb una ambició final d'exhaustivitat, bona part dels criteris terminològics que el TERMCAT ha anat publicant en formats diversos i en espais diferents (vegeu el punt 4, amb relació a la procedència dels criteris). Aquest punt de partida, però, no implica ni que es tracti d'un producte històric ni tampoc que sigui un simple recull de criteris fins ara dispersos.

Així, tot i recollir criteris ja publicats, és un producte amb voluntat de present, ja que, d'una banda, garanteix la vigència dels continguts i, de l'altra, té el compromís d'anar creixent, de mes en mes, amb els criteris de nova aparició.

Igualment, a més de recollir criteris ja publicats, aquest diccionari també els presenta sistematitzats, reduïts a la informació essencial, adaptats a un mateix format i classificats segons que es tracti de criteris puntuals d'un determinat àmbit, de criteris lingüístics o de criteris metodològics. D'aquesta manera, es multipliquen les possibilitats d'accés a la informació (a partir del títol, dels exemples, dels equivalents, de la matèria, etc.) i es facilita enormement la rapidesa en la interpretació.

L'objectiu del *Diccionari de criteris terminològics*, doncs, és que tots els criteris terminològics del TERMCAT (els que ha elaborat fins ara i els que elabori en un futur) estiguin a disposició dels usuaris, en un mateix espai i amb una mateixa estructura.

2. Com es fan les consultes?

El *Diccionari de criteris terminològics* es pot consultar mitjançant les opcions *Text de la consulta* (segons el contingut de les fitxes), *Accés alfabètic* (segons les llengües de consulta) i *Accés temàtic* (segons les àrees temàtiques establertes).

2.1 Text de la consulta

En l'opció *Text de la consulta* oferta per defecte, aquesta cerca permet demanar un segment de text determinat que estigui inclòs en les denominacions del conjunt de les llengües de consulta o bé que estigui inclòs en les denominacions d'una llengua de consulta concreta. (Per exemple, podríem buscar *blog* en totes les llengües o bé només en català, només en francès, etc.) El resultat de la cerca són els títols de les fitxes que compleixen les condicions requerides.

En canvi, en l'opció *Cerca avançada*, a més d'establir sobre quines llengües es fa la consulta, també es poden fer filtres sobre la situació del segment en la denominació, la definició o la nota, i sobre la categoria lèxica i la jerarquia de la denominació.

2.2 Accés alfabètic

Amb l'opció *Accés alfabètic*, es poden consultar els llistats complets dels títols de les fitxes en català i també els llistats complets de denominacions en castellà, francès i anglès i en la llengua *exemple*; aquesta última llengua recull les denominacions que il·lustren un criteri amb exemples del català. A banda del català i la llengua *exemple*, s'han escollit el castellà, el francès i l'anglès com a llengües de consulta perquè un gran nombre de fitxes presenten equivalents i exemples en aquestes llengües.

Tot i això, de manera no sistemàtica, unes quantes fitxes també tenen equivalents en altres llengües, com ara italià, portuguès, alemany i llengües d'especialitat (per exemple, noms científics). En aquest cas, però, com a conseqüència de la seva asistematicitat, no se'n poden consultar llistats específics, sinó que els equivalents es troben puntualment dintre les fitxes.

La simple lectura dels llistats de les llengües de consulta ja ens proporciona informació important sobre la relació d'aquesta denominació amb la fitxa. Així, segons la tipografia i les fórmules utilitzades, podem saber:

- si una denominació catalana correspon al títol del criteri (quan està escrita en majúscules);
- si una denominació en qualsevol llengua figura en la fitxa a tall d'exemple (quan va seguida de la fórmula *EXEMPLE DE...*);¹
- en el cas del castellà, el francès i l'anglès, quina és la forma principal catalana equivalent (escrita al costat, en cursiva).

El quadre següent ho exemplifica:

<i>Denominació</i>	ADJECTIU ANGLÈS SMART: TRADUCCIÓ
<i>Significat</i>	Aquesta denominació és el títol; el tema del criteri, doncs, és la traducció de l'adjectiu <i>smart</i> .
<i>Denominació</i>	child (<i>EXEMPLE de tractament de gènere</i>)
<i>Significat</i>	<i>Child</i> és un exemple; el criteri no versa sobre aquest cas, sinó sobre el tractament de gènere.
<i>Denominació anglesa</i>	clutter (<i>ecos indesitjats</i>)
<i>Significat</i>	La forma catalana principal que equival a l'anglès <i>clutter</i> és <i>ecos indesitjats</i> .
<i>Denominació anglesa</i>	smart building (<i>edifici intel·ligent</i>) (<i>EXEMPLE de smart</i>)
<i>Significat</i>	La forma catalana principal que equival a l'anglès <i>smart building</i> és <i>edifici intel·ligent</i> i, a més, el criteri versa sobre l'adjectiu <i>smart</i> .

¹ En el cas del català, a més, els exemples estan atribuïts a la llengua *exemple* (codi *ex*).

És important tenir en compte que la indicació entre parèntesis al costat d'una forma en una altra llengua remet sempre a la forma catalana *principal*. Pot ser, per tant, que hi hagi una altra forma catalana vàlida, però que es consideri no preferent o bé alfabèticament sigui posterior a la que apareix en primer lloc. Per a saber si hi ha altres formes catalanes que es consideren adequades, convé consultar el cos de la fitxa clicant la forma del llistat.²

2.3 Accés temàtic

Amb l'opció *Accés temàtic*, es poden consultar els títols dels criteris segons les grans àrees temàtiques següents de classificació dels criteris:

- **Criteris d'especialitat** (subdividits en les àrees d'especialitat que utilitza el Centre: «*Criteris d'especialitat > Arts*», «*Criteris d'especialitat > Alimentació. Gastronomia*», «*Criteris d'especialitat > Agricultura. Ramaderia. Pesca*», etc.): Recullen els criteris puntuals que afecten un àmbit, sobretot amb relació a l'existència de formes diverses per a un mateix terme i a les diferències entre termes conceptualment o formalment molt propers; de manera complementària, també recullen els criteris lingüístics i metodològics que s'apliquen a un àmbit concret.
- **Criteris lingüístics**: Recullen els criteris sobre qüestions lingüístiques que afecten el treball terminològic i especialitzat, com ara el tractament dels calcs i els manlleus, l'aplicació del guionet, l'escriptura dels numerals i l'ús o la traducció de determinats elements lèxics.
- **Criteris metodològics** (subdividits en els diversos camps de les fitxes terminològiques habituals del Centre: «*Criteris metodològics > Categoria lèxica*», «*Criteris metodològics > Definició*», etc.): Recullen els criteris sobre solucions metodològiques que afecten el treball terminològic, com ara el tractament dels noms científics, la representació de les formes femenines i l'ús de denominacions derivades de noms comercials.

Les àrees temàtiques completes es poden consultar en el document *Arbre de camp*.

3. Quina informació hi ha en una fitxa?

Cada fitxa té un títol, una àrea temàtica i un cos del criteri; sovint, a més, també té formes en altres llengües i notes. L'estructura màxima d'una fitxa és la següent:

² Només quan l'equivalent és una sigla o una abreviatura es remet a la sigla o l'abreviatura catalanes corresponents i no a la forma principal (si és que hi ha una sigla o una abreviatura consolidades en català per a aquest concepte):

genetically modified organism (*organisme modificat genèticament*)
GEO (OMG)

- Títol en català en majúscules, que indica el tema del criteri (amb un format de pregunta disjuntiva quan es posen en joc diverses formes possibles).
- Exemples en català sobre aspectes diversos del criteri.
- Denominacions en altres llengües, amb funció d'equivalents de la forma catalana o bé d'exemples del criteri.
- Àrea temàtica, que indica si es tracta d'un criteri d'especialitat, un criteri lingüístic o un criteri metodològic i, en el cas dels criteris d'especialitat i els metodològics, a quin subàmbit corresponen. (Vegeu el punt 2.3.)
- Cos del criteri, que enuncia en primer lloc la solució que es proposa i, a continuació, argumenta el cas i dona indicacions sobre l'adequació de totes les formes recollides al títol, exemples, equivalents en altres llengües, etc.
- Notes, que posen en relació una fitxa de criteri amb d'altres i recullen quin és el document d'origen de la fitxa i on es pot trobar (generalment, una adreça web).

L'exemple següent ho mostra:

DENOMINACIONS CIENTÍFIQUES DE BASE LLATINA (2): FORMES TRADICIONALS

DENOMINACIONS CIENTÍFIQUES DE BASE LLATINA (2): FORMES TRADICIONALS ← Títol

ex agger nasi [la] (EXEMPLE de denominació científica de base llatina), n m
 ex angulus ludovici [la] (EXEMPLE de denominació científica de base llatina), n m ← Exemples en català

es agger nasi (EXEMPLE de denominació científica de base llatina), n m
 en agger nasi (EXEMPLE de denominació científica de base llatina), n
 TA agger nasi (EXEMPLE de denominació científica de base llatina)
 TA angulus sterni (EXEMPLE de denominació científica de base llatina) ← Denominacions i exemples en altres llengües

<Criteris d'especialitat > Ciències de la vida> , <Criteris metodològics > Equivalents> ← Àrea temàtica

Les denominacions científiques creades sobre el llatí que una llengua determinada ha fet servir tradicionalment es poden recollir com a **pertanyents a aquesta llengua**, sense cap indicació ni cap marca tipogràfica especials, en comptes d'atribuir-les al llatí o a una nomenclatura específica.

Aquest criteri es pot aplicar almenys en els dos casos següents:

(1) Quan en una llengua no hi ha cap forma alternativa a la forma pertanyent a una nomenclatura fixada internacionalment.
 Ex.: (català) agger nasi | (castellà) agger nasi | (anglès) agger nasi | (Terminologia anatòmica) agger nasi

(2) Quan en una llengua es fa servir una forma de base llatina que no és la forma fixada en la nomenclatura internacional. Pot ser com a conseqüència de l'establiment d'uns criteris generals en la nomenclatura que aquella forma no compleix (per exemple, les terminologies anatòmiques prioritzen les formes descriptives a les basades en noms propis), de la simplificació que fa la forma tradicional respecte a la forma de la nomenclatura o bé de la tria en la nomenclatura d'una forma amb una motivació diferent.
 Ex.: (català) angulus ludovici | (Terminologia anatòmica) angulus sterni

Nota 1. Aquest criteri es complementa amb la fitxa *Denominacions científiques de base llatina: De nomenclatures internacionals*.

Nota 2. Podeu consultar el document de criteri original, *Denominacions científiques de base llatina: Caracterització i representació*, en l'apartat "Criteris i metodologia" del web del TERMCAT (<http://www.termcat.cat/docs/docs/DenominacionsCientifiquesBaseLlatina.pdf>). ← Notes

Cos del criteri

4. D'on està extreta la informació de les fitxes?

Tal com ja s'ha avançat en el punt 1, de manera molt majoritària les fitxes de criteri no fan sinó adaptar i sistematitzar criteris publicats per altres vies pel TERMCAT, tot i que també hi ha algunes fitxes redactades específicament per a aquest diccionari.

Els criteris originals, escrits en tots els casos per terminòlegs del TERMCAT, solen estar motivats per qüestions d'actualitat, per consultes fetes pels usuaris o bé per la necessitat de sistematitzar el treball terminològic del mateix Centre. El punt de partida, doncs, sovint són els termes i els estudis elaborats arran de la tasca normalitzadora del Consell Supervisor; les respostes del Servei de Consultes del Centre a les peticions adreçades pels usuaris, i els criteris metodològics interns.

Per aquest motiu, els espais més freqüents d'on estan extrets els comentaris adaptats són els apartats «La consulta del mes», «La finestra neològica» i «Criteris i metodologia», del web del TERMCAT, i també el blog del TERMCAT.

Convé remarcar una vegada més, tanmateix, que el *Diccionari de criteris terminològics* no recull únicament la tasca feta fins ara pel TERMCAT en el camp dels criteris, sinó que pretén recollir també tots els criteris d'interès terminològic que vagi generant en el futur.

5. Quin propòsit persegueix?

Sens dubte, una de les missions principals d'un centre terminològic de referència, i més per al cas d'una llengua amb un estatus encara fràgil com és el català, és resoldre qüestions terminològiques complexes que poden ser d'interès per als usuaris: per exemple, com es pot actuar davant d'un determinat manlleu, quin significat convé fixar per a una forma utilitzada de vegades amb imprecisió, quines formes catalanes són més adequades en cas de concurrència, etc. Aquesta missió té dos vessants, ja que implica tant les actuacions terminològiques fetes com a resposta a peticions concretes dels usuaris com les actuacions fetes de manera proactiva davant de casos en què pot semblar adequat d'intervenir.

Ara bé, també correspon a un centre terminològic una segona missió igual d'important que la primera: la difusió d'uns procediments metodològics i d'un argumentari lingüístic (és a dir, d'uns *criteris*) que permetin als usuaris resoldre activament els dubtes i les dificultats de tipus terminològic que se'ls puguin presentar. Perquè la terminologia, com és sabut, pertany en primer lloc a aquells que hi han de recórrer en un àmbit o altre, i la funció dels centres terminològics ha de ser facilitar-los al màxim la tasca per mitjà d'una sistematització coherent dels termes. D'aquesta manera, la publicació d'uns criteris converteix els usuaris mateixos en terminòlegs actius i, alhora, multiplica la tasca normalitzadora sobre la llengua.

Doncs bé, el *Diccionari de criteris terminològics* vol donar resposta sobretot a aquesta segona missió, recollint tots els criteris que genera el TERMCAT i recollint-los, a més, en un sol producte de fàcil consulta. El nostre propòsit és oferir a tothom que hi estigui interessat la possibilitat de decidir autònomament, amb les eines adequades, quina solució pot ser la més convenient davant d'una situació terminològica complexa. I ens

comprometem a mantenir actualitzat aquest conjunt de criteris i a alimentar-lo periòdicament amb els criteris de nova aparició.

Agraïrem, per tant, qualsevol comentari que ens pugui ajudar a esmenar errors dels criteris que us presentem o que ens porti a elaborar nous criteris d'interès general. Ens podeu fer arribar tots els vostres comentaris mitjançant la [Bústia de suggeriments](#), que té la icona situada a la dreta de les fitxes del diccionari.

TERMCAT